

**Голові спеціалізованої
вченої ради ДФ 20 051.081
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору мистецтвознавства, професору
Карась Ганні Василівні
(76018, Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57)**

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата мистецтвознавства, професора,
завідувачки кафедри музичного мистецтва
Київського національного університету культури і мистецтв
Брояко Надії Богданівни
на дисертаційну роботу Кубік Ольги Євгенівни
**«АНСАМБЛЕВЕ МИСТЕЦТВО БАНДУРИСТІВ
УКРАЇНИ ТА ДІАСПОРИ:
ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ВИКОНАВСЬКА ПРАКТИКА»**,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і
мистецтво, спеціальності 025 Музичне мистецтво

Бандурне мистецтво – унікальна складова національної музичної культури, що, ґрунтуючись на багатовікових традиціях кобзарства як самобутньої індивідуальної за характером вокально-інструментальної народної творчості, зуміло випродувати нові напрями свого розвитку у річищі академізації, починаючи з ХХ століття і до нашого часу. Одним з таких показників розвитку стала ансамблева творчість бандуристів, репрезентована як камерними, так і великими виконавськими формами. Особливості творчості і значимість багатьох ансамблевих колективів, які своєю діяльністю посіли вагоме й почесне місце в національній культурі ХХ – початку ХХІ століть, серед яких колективи України та української діаспори, виокремлює колективне виконавство бандуристів як важливий і актуальний напрям наукових досліджень у сучасному мистецтвознавстві. Звернення багатьох дослідників саме до ансамблевого виду виконавства бандуристів спостерігається упродовж останніх десятиліть досить активно (статті, дисертації, монографії, енциклопедичні довідники), хоча більшість з авторів концентрували свою увагу або на його конкретних виконавських формах (зокрема, тріо бандуристок, капели), функціонування у синтезі з сольним напрямом відповідно до певного історичного періоду, або ж у контексті регіональних

аспектів діяльності колективів. Слід відзначити серед авторів М. Березуцьку, О. Бобечко, О. Васюту, О. Ваврик, С. Вишневу, Д. Губ'яка, І. Дружку, В. Дутчак, В. Єсипка, А. Іваниша, І. Зінків, Б. Жеплинського, Г. Карась, І. Лісник, Л. Мандзюк, В. Мішалова, Н. Морозевич, О. Ніколенко, Т. Слюсаренко, Т. Чернету, Я. Черногуза, Н. Федорняк та ін. Проте, попри значне охоплення проблематики ансамблевого напрямку бандурного мистецтва, ряд питань залишалися недослідженими або ж не повною мірою висвітленими. Саме тому у власному дослідженні «Ансамблеве мистецтво бандуристів України та діаспори: історія, теорія, виконавська практика» Ольга Євгенівна Кубік поставила перед собою досить амбітну і складну мету не лише систематизації історичних етапів «формування та розвитку ансамблевих форм бандурного мистецтва в Україні та за кордоном крізь призму їх творчих здобутків», але й їх комплексного аналізу крізь призму теорії та виконавської практики. Такий підхід, безперечно, визначає **актуальність тематики дисертації**, оскільки саме бандурне мистецтво в контексті свого історичного розвитку завжди виявляло свої національні ідентифікаційні чинники, слугувало маркером творчої діяльності багатьох митців в умовах інонаціонального середовища, зумовленого вимушеною еміграцією за межі України. І саме ансамблевий напрям у системі функціонування бандурного мистецтва дозволив репрезентувати вагомі надбання у конструктивній модифікації інструмента, формуванні різноманітних виконавських форм, розвитку жанрово-стильової і тематично-образної панорами репертуару.

Слід зазначити, що у пропонованій для рецензії роботі авторкою визначено ряд вагомих завдань, які виявляють оригінальність і новизну як у їх науковому формулюванні, так і у результативному вирішенні. Зокрема, окрім аналізу джерельної бази стосовно проблематики роботи та дослідження історичних етапів розвитку ансамблевого мистецтва бандуристів в Україні та за її межами, О. Є. Кубік ставить завдання «здійснити класифікацію та типологізацію ансамблів у бандурному мистецтві; висвітлити аспекти теорії і практики колективного бандурного виконавства у його регіональних проявах,

зокрема на прикладі Прикарпаття; охарактеризувати складові ансамблевого бандурного мистецтва на рівнях інструментарію, репертуару, виконавської стилістики; визначити основні напрями і динаміку розвитку репертуару ансамблів бандуристів на різних історичних етапах; проаналізувати виконавську практику ансамблів бандуристів України та діаспори (концертні тематичні програми, звукозаписи, конкурсно-фестивальний рух)» (с. 19 вступу).

Структурування дисертації Кубік Ольги відповідає поставленим завданням, викладеним у трьох розділах та, відповідно, восьми підрозділах. Роботу завершують висновки, що підсумовують дослідження. Список використаних джерел містить 402 позиції, що охоплюють, окрім наукової літератури і нотні видання, і аудіо та відеоматеріали, що проаналізовані в роботі. Технічне й змістове оформлення дисертаційної роботи здійснене авторкою відповідно до вимог МОН України. Загалом, дослідження відзначається цілісністю та завершеністю викладу, воно виконане відповідно до наукової тематики, що виконується на кафедрі музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Це, зокрема, науково-дослідні теми «Народно-інструментальна музика України і зарубіжжя: аспекти взаємодії фольклорного і академічного напрямів» 2013–2023 рр. (державний реєстраційний № 0113U006389) та «Творчий універсалізм митців української діаспори ХХ – початку ХХІ століття: ідентифікаційний, комунікаційний, синергетичний виміри» 2022–2024 рр. (державний реєстраційний № 0122U000893).

Публікації дисертантки повною мірою висвітлюють основні результати дослідження, серед її п'ятнадцяти публікацій чотири – у фахових виданнях України категорії «Б», три – у періодичних зарубіжних виданнях, вісім – у апробаційних виданнях (матеріали і тези конференцій). Досить репрезентативною є апробація висновків дослідження О. Кубік у прилюдних

виступах на конференціях міжнародного та всеукраїнського рівнів в Україні (Дрогобич, Рівне, Острог, Київ, Тернопіль, Харків) та за кордоном (Мюнхен).

Наукову новизну дисертаційної роботи О. Є. Кубік складає комплексне дослідження проблематики ансамблевого музикування бандуристів, зокрема нею вперше «класифіковано однорідні ансамблі бандуристів за кількістю виконавців (камерні колективи і капели), типами інструментарію (київсько-чернігівським і харківським), жанрами репертуару (інструментальні та вокально-інструментальні), виконавською стилістикою; проведено типологізацію мішаних колективних форм бандуристів (за участю академічних та народних інструментів); узагальнено тенденції розвитку дуетної та великої форми (капели) ансамблевого мистецтва бандуристів; визначено критерії виконавської оцінки ансамблевого мистецтва бандуристів; введено до наукового обігу аналіз регіональних творчих здобутків колективів України, зокрема Прикарпаття» (с. 21 вступу). Також, як продовження наукових робіт інших дослідників, доповнено «визначення репертуарних тенденцій в ансамблевому виконавстві бандуристів; систематизацію здобутків ансамблевих колективів української діаспори; аналіз розвитку звукозаписної діяльності бандуристів України та зарубіжжя; аналіз виконавських здобутків бандурних колективів України та зарубіжжя на рівні творчих досягнень їх керівників, диригентів, солістів; визначення засад обробки та аранжування для різних типів ансамблів бандуристів» (с. 22 вступу дисертації).

Серед комплексу **наукових методів**, використаних дисертанткою, слід відзначити застосування історичного, системного, соціокультурного, джерелознавчого підходів, а також важливого, з огляду на тему і мету дисертації, порівняльного методу, який дозволив здійснити синхронізацію перебігу розвитку й отриманих здобутків в ансамблевому мистецтві бандуристів України та української діаспори. Авторка ефективно використовує специфічну методологію, зокрема, органологічний аналіз інструментарію камерних ансамблів та капел, а також виконавський аналіз – щодо інтерпретації

творів різножанрового репертуару різноманітними формами бандурних колективів.

Вагомого значення **змістовому наповненню дисертації** надають параметри теоретичної систематизації великого емпіричного матеріалу, представленого в роботі О. Є. Кубік. Насамперед, значної уваги заслуговує авторська концепція вибору і визначення критеріїв класифікації та типологізації ансамблів у бандурному мистецтві (однорідних і мішаних), що може слугувати універсальним засобом для подальшого вивчення колективного виконавства бандуристів (*1 підрозділ другого розділу*). Також дисертантка зосередила увагу на аналізі менш популярних у бандурному мистецтві, порівняно з тріо, але не менш цікавих за практичними результатами дуетної та квартетної форм ансамблю, представила особливості репертуару та виконавської діяльності колективів, зокрема, однорідних і мішаних дуетів – «Бандурна розмова», В&В Project, «Діалоги», «Аритмія», «Amoroso», «Double Blast» та ін.; квартетів – «Львів'янки», «Гердан», «Даніель» та ін. Здобутки більших за кількістю учасників форм бандурних ансамблів – секстетів «Орнамент», «Сонячна струна», «Шпилясті кобзарі» та ін., а також експериментальних камерних ансамблів за участю бандури – «Цимбандо», «Troye Zilla», «Krut», «Тінь сонця», «KoloYolo», «Три кроки в ніч» – проаналізовані з позиції специфіки їх репертуарних пріоритетів та стильових аспектів виконавства (*2 підрозділ другого розділу*).

Не менш важливими постають результати дисертантки щодо творчої діяльності великих бандурних колективів в Україні, зокрема Національної заслуженої капели бандуристів ім. Г. Майбороди, Івано-Франківської муніципальної капели бандуристів, Капели бандуристів ім. О. Вересая Чернігівського філармонійного центру, та в середовищі української діаспори, це, зокрема, Капели бандуристів імені Т. Шевченка, Канадської капели бандуристів, молодіжної капели бандуристів «Золоті струни» (*3 підрозділ другого розділу*). Здобутки цих колективів на культурно-мистецькій мапі сучасної культури надзвичайно репрезентативні, відзначені багатьма

нагородами, зокрема й найвищими: Національна премія ім. Т. Шевченка – Національна заслужена капела бандуристів ім. Г. Майбороди та Капела бандуристів імені Т. Шевченка зі США), а їх керівники, відповідно, – державними почесними званнями: народний артист СРСР – Олександр Мінківський, народний артист України Микола Гвоздь, Юрій Курач, Герой України – Григорій Китастих (помертньо).

Слід також зазначити, що творчість Національної заслуженої капели бандуристів ім. Г. Майбороди могла би стати і предметом окремого дослідження, оскільки сьогодні її здобутки представлені лише у публіцистичних виданнях Я. Черногуза, і досі не стали предметом окремої дисертаційної роботи (як наприклад, про творчість НАОНІ – дисертація С. Хашеватської). Тому наукове осмислення дисертанткою діяльності провідного бандурного колективу України є важливим показником наукової новизни.

Дисертанткою також введено до наукового обігу значний теоретичний матеріал щодо узагальнення мистецької діяльності бандурних колективів Прикарпаття – Івано-Франківської області, серед яких унікальністю відзначається творчість мішаної муніципальної капели бандуристів м. Івано-Франківська, заснованої свого часу видатною бандуристкою Іриною Стефанович, а сьогодні вже понад 30 років очолюваної заслуженим працівником культури України Мартою Шевченко (*3 підрозділ другого розділу*).

Теорію і практику ансамблевого напряму в бандурному мистецтві підкріплюють висновки дисертантки у *3 розділі*, що синтезує аналіз конкурсно-фестивальної та сценічно-гастрольної практики колективів (*1 підрозділ*), жанрово-стильового спектру композиторської творчості, обробок та перекладів для ансамблів бандуристів (*2 підрозділ*) та визначення здобутків звукозаписної діяльності ансамблів бандуристів, їх функції у сучасному культурно-мистецькому житті (*3 підрозділ*).

Висновки дисертації переконливо засвідчують виконання усіх поставлених у дисертації завдань, синтезують теоретичні та практичні

результати дослідження, перспективи подальших наукових пошуків у вивченні ансамблевого бандурного мистецтва.

Слід відзначити зміст вагомих і ґрунтовних *додатків дисертації*, які не лише стали унаочненням теоретичних результатів дисертації, але й систематизації та класифікації багатьох здобутків різних напрямів ансамблевого мистецтва бандуристів. Зокрема, у Таблицях Додатку В представлено аналіз функціональних особливостей дуєтів і тріо в бандурному мистецтві за критеріями: акустичної структури складу колективу, типів використаного інструментарію, гендерної специфіки, репертуарного спрямування (вокально-інструментального, інструментального, синтезованого), конкретних прикладів художнього репертуару, регіонального представництва. Систематизація звукозаписної діяльності ансамблів бандуристів репрезентована у Додатку Д, відображаючи як хронологічний перебіг цього виду творчості, так і репертуарні пріоритети. Детально проаналізовані видання для ансамблів бандуристів – вокально-інструментального та інструментального жанрів (за хронологією, авторством творів, обробок і перекладів, типологією ансамблів), наведеними прикладами творів – увійшли до Додатку Е. Особливості експериментального складу колективів за участю бандури детально представлені у Додатку Є («НАОНІ», квартети «Три кроки в ніч», «Krutь», тріо «Troje Zille», «Цимбандо» «KoloYolo», «Bandura Voice» та ін.). Ця систематизована класифікація творчої діяльності колективів бандуристів є ще одним вагомим результатом дисертантки Ольги Євгенівни Кубік.

Та, попри безсумнівні позитивні якості дисертаційної роботи, слід висловити і деякі **зауваження та побажання** авторці.

1. За висновками О. Кубік, саме удосконалення бандурного інструментарію стало пріоритетним у розвитку ансамблевого виду виконавства бандуристів. Проте не акцентовано, які саме аспекти удосконалення (форми, акустики, системи тонального перемикування, вибору способів гри) найбільше сприяли залученню бандури в колективне виконавство на різних історичних етапах?

2. Визначаючи спільне походження Національної заслуженої капели бандуристів ім. Г. Майбороди (Київ, Україна) та Капели бандуристів ім. Т. Шевченка (Детройт, США), заснованої В. Ємцем Київської капели бандуристів 1918 р., все таки у роботі не здійснено маркування спільних і відмінних рис творчої діяльності колективів.

3. Визначаючи композиторську творчість для ансамблів, О. Кубік звертає окрему увагу на жанр концерту для бандури і оркестру, проте в поле її уваги увійшли лише окремі твори композиторів України та зарубіжжя (зокрема О. Герасименко, Ю. Олійника та ін.), натомість яскраві проєкти НАОНІ (зокрема, цикл «Володарі стихій» О. Журавчака за участю бандуриста Г. Матвіїва згаданий лише епізодично, не відзначено численні прем'єрні виконання колективом творів для соло бандури з оркестром К. Мяскова, А. Коломійця, М. Дремлюги та ін.).

4. Очевидно, що в аналізі теоретичних аспектів обробок та аранжування для ансамблів бандуристів, представлених у 3 розділі, слід було здійснити детальний аналіз фактурних та технічно-виразових особливостей найбільш популярних сьогодні у репертуарі бандуристів творів.

Зазначені зауваження не зменшують наукової якості дисертації, її новизни, теоретичного і практичного значення. Дискусійні питання сприятимуть подальшим науковим пошукам дисертантки та новим векторам дослідження ансамблевого мистецтва бандуристів.

Таким чином, дисертаційна робота Кубік Ольги Євгенівни на тему «Ансамблеве мистецтво бандуристів України та діаспори: історія, теорія, виконавська практика» – це самостійне наукове кваліфікаційне дослідження, у котрому репрезентовані нові результати щодо історичного, теоретичного і практичного осмислення специфіки розвитку та функціонування ансамблевого мистецтва бандуристів у єдності його материкової та діаспорної складових в українській музичній культурі. Дисертація повністю відповідає вимогам МОН України: «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової

установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. №341) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), які висуваються до дисертацій, а її авторка – Ольга Євгенівна Кубік заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 025 Музичне мистецтво.

Опонент:

кандидат мистецтвознавства,
професор,
завідувачка кафедри музичного мистецтва
Київського національного університету
культури і мистецтв

Надія БРОЯКО

